

LEDARE

OM HEMBYGDSRÖRELSEN OCH MARINARKEOLOGIN

Kjell-Ove Matsson har i Meddelanden nr 2/80 påpekat hur lite hembygdsintresserade, de som sägs veta "allt" om bygden, har inhämtat om sjöfarten. Deras kunskaper tycks göra ett abrupt slut vid strandkanten. Hans erfarenhet bekräftas med emfas av andra som pysslat med den muntliga traditionen, inklusive mig själv. Kunskaperna om båtar, fartyg och sjöfart har i stället blivit ett uteslutande privilegium för ett utvalt skrä av seglare och båtfantaster. Även gamla sjömän och marinfolk ingår dessvärre i denna grupp. Bara genom sitt språk och sitt, nu visserligen mindre markerade, förakt för "landkrabborna" har den grävt sin egen grav. Ty om sjöfartsintresset bara kan utgå från morbida och förtvivlat vizila minnen av råbarkat slit, auktoritära befälsförhållanden och livsfarliga passager- en annan version av komplexet "den gamla goda tiden"- ja, då är vi alla, inte minst kulturminnesvården illa ute. Som en del av samhället runtom har den också blivit präglad av inställningen hos gemene man- de ur sjöfartskotteriet uteslutna.

Vi måste bevara våra ännu kvarlevande segelfartyg och allmogebåtar! Vi måste ta fram sjöfarten som en viktig näring bland andra, som ett socialt skeende bland andra och sätta in den i ett perspektiv som rymmer annat än medaljerade Kap Hornare och krutröksnostalgiker. Läs Weibusts "Deep Sea Sailors!" Läs Travens "Dödskeppet!" Läs Mosterts "Supership!"

Även marinarkeologin måste ta tag i det perspektivet. Men dit är en lång väg. Till att börja med kan vi försöka utplåna de gamla gränsdragningarna. En naturlig allierad är då hembygdsrörelsen och hembygdsforskarna: för den muntliga traditionen, för insamlandet av de gamla ortnamnen, dokumentationen av äldre segelleder, varvsplatser, hamnar, ankarplatser, lastageplatser, ballastplatser, fornlämningar i skärgården, fiskelägen, vrak, förlisningar, nätfäst- en/fastnor. Ett försök presenterades av undertecknad i Riksförbundets för hembygdsvård tidskrift Bygd och Natur nr 4/79.

Detta måste i så fall ske även lokalt genom samarbete arkeologer/sportdykare och hembygdsintresserade. Kanske en viss övergång kan illustreras av några hembygds skrifter typ "Rospiggen," utgiven av Roslagens sjöfartsminnesförening. Där upprätthålles i varje fall ingen dogmatisk boskillnad mellan sjöfarten och hembygden i övrigt. Nu har just "Rospiggen" haft förmånen att födas i en verklig sjöfartsbygd så måhända rör vi oss här med en mer eller mindre härfin skillnad. Men dithän bör vi i alla fall sträva!

Att inte denna bre har kunnat slås tidigare mellan marinarkeologi och hembygdsforskning är en ofattbar gåta. Ty om betydelsen därav kan ingen tvivla.

PS. För den sociala biten läs även vår främste maritimetnolog Olof Hasslöfs Lagbildning och företagsorganisation genom tusen år (Akademilitteratur 1980)!!